

PATRICK SÜSKIND

PARFÉM: PŘÍBĚH VRAHA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Grenouillovi bylo jasné, že jeho život už nemá vůbec žádný smysl, když nebude vlastnit tuto vůni. Musel ji poznat až do nejmenších podrobností, až do nejjemnějšího rozvětvení; nepostačovala mu již pouhá komplexní vzpomínka na tuto vůni. Chtěl vtisknout apoteotický parfém jako pečetidlem do temné změti své černé duše, co nejpřesněji jej probádat a v budoucnosti uvažovat, žít a čichat už jenom podle vnitřních struktur této kouzelné formule.

Pomalou přistupoval k dívce, stále blíže, vstoupil pod přístřešek a zůstal krok za ní stát. Neslyšela ho.

Měla rudé vlasy a šedé šaty bez rukávů. Paže měla velice bílé a ruce žluté od šťávy rozříznutých mirabel. Grenouille stál nakloněn nad ni a zcela do sebe vstřebával její vůni s ničím nesmísenou, tak jak stoupala z jejího týla, z vlasů, z výstřihu šatů a nechal ji do sebe proudit jako něžný větérek. Ještě nikdy se necítil tak blaze. Na děvče ale náhle zavanul chlad.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je poměrně na začátku knihy. Grenouille je ještě dítě, ale už vnímá všechny pachy kolem sebe a je fascinovaný vůní ženy. Krátce po této ukázce dívku zabije, aby si ji mohl důkladně očichat a ona se při tom nebránila. Byla to jeho první vražda.

17. 7. 1738 se na pařížském rybím trhu narodil chlapec. Jeho matka ho pohodila na zem stejně jako své předcházející děti, ale on se měl k světu, pláčem si přivolal pomoc a jeho matka byla za několikanásobnou vraždu novorozeňat popravena.

Chlapec dostal jméno Jean Baptiste Grenouille [grenuj] a byl dán na starost kojné. Když mu byly dva roky, kojná se ho chtěla zbavit, protože jí připadal jiný než ostatní děti. Podle kojné všechny děti voní, ale Grenouille neměl žádnou vůni. Grenouille se dostal do sirotčince k paní Gaillardové, kde ho všechny děti nenáviděly, ani nevěděly proč. Grenouille potom vyrůstal u koželuha Grimala, kde tvrdě pracoval a cvičil si čich při míchání různých chemikálií. Dovedl totiž rozeznat všechny pachy, které se ve městě daly ucítit. Na velikou dálku třeba ucítil vůni, kterou dosud nepoznal – linula se od mladé krásné rusovlasé dívky a on ji zabil, aby mohl nerušeně nasávat její pach.

Koželuh dodával kůže jednomu z místních parfumérů. Giuseppe Baldini vyráběl voňavky už mnoho let, ale nikdy nepřišel na žádnou vůni, která by byla trhákem. Velkou starost mu také dělala konkurence. Nyní se tu objevil chlapec Grenouille a tvrdil, že vyrobí vůni Amor a Psyché jiného voňavkáře, a to jen podle čichu. Baldini mu to nevěřil, ale když viděl, co chlapec dokáže, vyplatil ho ze služby u koželuha.

Grenouille vymyslel pro Baldiniho nespočet skvělých parfémů a zajistil mu mnoho peněz. Baldini si všechny kombinace pečlivě zapisoval, protože si byl vědom toho, že by to sám nikdy nedokázal. Grenouille však touží získávat vůně i z jiných věcí a jinými procesy, než je ho schopen naučit Baldini. Ze zoufalství Grenouille onemocněl a lékař řekl, že brzy zemře. Baldini toho velmi litoval, ale Grenouille se zázračně uzdravil, když mu Baldini prozradil, že v jiných částech země umějí voňavkáři získávat vůni i z jiných věcí než jen z květin. Na jihu Francie by ho prý mohli naučit ještě víc. Grenouille se jako zázrakem uzdravil, a dokonce dostal peníze na cestu. Baldiniho život končí krátce poté, když se jeho dům zřítíl a voňavkář se utopil v Seině.

Osmnáctiletý Grenouille odchází a putuje zemí. Sedm let žil v jeskyni, stranil se lidí, ale načerpal sílu a vybavoval si všechny pachy, se kterými se kdy setkal. Pochopil, že on sám pach nemá, a proto se ho lidé straní. Rozhodl se to změnit. Po příchodu do města Montpellier se dostal k vědci, který na něm demonstroval svoji fluidální teorii. Vědec udělal z polodivokého Grenouilla kultivovaného člověka, ale bylo to způsobeno hlavně oděvem a líčidly. Grenouille pokračoval dál do města Grasse, které bylo kolébkou parfémů. Zaměstnala ho vdova Arnulfiová a on se brzy naučil získávat vůně téměř z čehokoli. Zde také v jedné zahradě vycítil vůni mladé dívky, která ještě nebyla ženou. Rozhodl se, že si počká, až dospěje, a poté získá i její vůni. Také si namíchal parfém, který z něj konečně udělal člověka, lidé si ho začali všímat. Postupně zabil 24 dívek, všechny patřily k těm nejkrásnějším. Zabitě dívky vždy ostříhal vlasy, svlékl ji a přikryl do látek napuštěných tukem.

Když dospěje dívka ze zahrady, její otec, místní vážený radní Richis, si uvědomí, že i ona je v nebezpečí. Rozhodne se tedy opustit město, dceru Lauru výhodně provdat, a tím zabránit její smrti. Grenouille však podle čichu poznal, že se dívka vzdaluje, vyrazil za Richisem a dívku zabil v hotelovém pokoji. Po návratu do Grasse je vrah, který děsil všechny obyvatele, konečně odhalen. Grenouille má být popraven a na tuto událost se těší celé okolí. Nastala však nečekaná situace – když Grenouille vystoupil z vozu, všichni ho začali litovat, nevěřili, že se jedná o masového vraha, a on byl zase propuštěn. Mezi lidmi dokonce vypukly orgie. Tuto davovou psychózu způsobil parfém, který Grenouille namíchal.

Radní Richis byl tak zmaten touto vůní, že chtěl Grenouillovi poskytnout střechu nad hlavou. Grenouille se ale chtěl vrátit zpátky do rodné Paříže, kde využil svých schopností naposledy. 25. 6. 1766 namíchal vůni, kterou se postříkal, zfanatizovaný prostý lid na rybím trhu se na něj vrhl a doslova ho rozcupoval na kousky.

- **téma a motiv**

téma: hlavním tématem knihy i úryvku je vůně

motivy: parfém, dívka, šaty, mirabelky, chlad

- **časoprostor**

čas: léta 1738–1766; v úryvku není zmíněn, Grenouille sledoval dívku večer

prostor: Paříž, jeskyně, Montpellier, Grasse; v úryvku je zmíněn jen přístřešek, pod nímž dívka seděla; jedna z pařížských ulic, malé náměstíčko, kde dívka krájela mirabelky a kde ji Grenouille našel

- **kompoziční výstavba**

Úryvek se skládá ze tří odstavců.

Příběh je vyprávěn chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román

- **vypravěč**

Příběh je vyprávěn er-formou, vypravěč je vševědoucí.

- **postava**

Grenouille – sirotek, kterého nikdo neměl rád, protože neměl žádný pach, což lidi vycítili a aniž by věděli proč, stranili se ho; samotář, geniální parfumér bez vzdělání, pracovitý, odolný vůči chemikáliím a nemocem, toužící po parfému vyrobeném z ženské vůně, toužící po tom, aby ho lidé vnímali, masový vrah bez výčitek – vraždí z přesvědčení a touhy po parfému

Baldini – vysloužilý parfumér, který nikdy nevyrobil „trhák“, zkrachovalec, který se díky Grenouillovi dostal mezi špičkové parfuméry, závistivý (nepřeje svým konkurentům), o Grenouilla se stará a hýčká si ho, po jeho odchodu tragicky umírá

vdova Arnulfiová – parfumérka z jihu Francie, žije se svým zaměstnancem, přijala Grenouilla a nechává mu volnou ruku, ochotná mu pomoci získat zkušenosti v oboru Richis – radní, otec krásné Laury, kterou si Grenouille vyhlédl jako oběť, chytrý, pohotový, ale také se nechá zmást Grenouillovým parfémem

- **vyprávěcí způsoby**

V úryvku se vyskytuje pouze pásmo vyprávěče a to převažuje v celé knize. Jen málokdy se v textu objevuje přímá řeč.

- **typy promluv**

V úryvku se objevuje pouze pásmo vyprávěče, v knize také dialogy mezi postavami.

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

francouzské jméno, znamená žába → nomen omen (= jméno – znamení)
 málo frekventované slovo cizího původu

Grenouille
apoteotický –
 apoteóza = nadšená
 oslava

gradace *Pomalu přistupoval k dívce, stále blíže, vstoupil pod přístřešek a zůstal krok za ní stát. Neslyšela ho.*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

nadsázka *život už nemá vůbec žádný smysl; až do nejmenších podrobností, až do nejjemnějšího rozvětvení*

přirovnání *vtisknout apoteotický parfém jako pečtidlem, nechal ji do sebe proudit jako něžný větérek*

metonymie *temná změť černé duše*

epiteton *rudé vlasy*

personifikace *chlad zavanul*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 20. století až do současnosti

Patrick Süskind (* 1949)

- Němec, spisovatel a scenárista
- ve světě asi nejznámější současný německý spisovatel
- je ze šlechtického rodu
- otec byl spisovatel a novinář, matka trenérka sportu, bratr Martin je novinář
- studoval středověkou a moderní historii v Mnichově, 6 let studoval ve Francii
- učil se anglicky, španělsky, latinsky a řecky, studoval politiku, umění a teologii
- jeho knihy jsou přeloženy do 46 jazyků, prodalo se 12 mil. knih
- žije sám, střídavě v Mnichově, Seeheimu a ve Francii
- neukazuje se na veřejnosti

- již v Paříži psal povídky a scénáře

Kontrabas – první úspěšná próza, převedena na divadelní hru (hrána asi 500x)

Monaco Franze, Kir Royal, Rossini – úspěšné scénáře

Holub, Pan Sommer, Tři příběhy a úvahy – novely

O lásce a smrti – eseje

- **literární / obecně kulturní kontext**

Současná německy psaná literatura a postmoderní literatura

Současná německy psaná literatura:

Johannes Maria Simmel (1924–2009)

- Rakušan, autor společenských románů
- je autorem nebo spoluautorem 22 scénářů k filmům
- stal se velice populárním, některé jeho romány byly přeloženy do 25 jazyků a zfilmovány
- píše populární romány s aktuálním společensko-politickým tématem (násilí, drogy apod.)

Nemusí být vždycky kaviár – první úspěšná kniha

Láska je jen slovo – mladík si píše deník, zamiluje se do starší ženy

A s klauny přišly slzy – první kniha, získala mu uznání, vyšetřování teroristického útoku v cirkuse

Z čeho jsou utkány sny – příběh českého syna a otce, kteří chtěli v srpnu 1968 emigrovat

Günter Grass (* 1927)

- držitel Nobelovy ceny z r. 1999
- narozen v Polsku, otec byl Němec
- účastník 2. světové války, vyučil se kameníkem

Plechový bubínek

Postmoderna:

Umberto Eco (1932–2016)

- Ital, spisovatel, novinář, teoretik umění, nejvýraznější představitel postmoderny

Jméno růže – čítankový příklad postmoderního románu

- dobrodružný příběh s detektivní zápletkou, obsahuje mystifikaci, složitou symboliku, erotiku, děj je umístěn do středověku, text má dvě roviny – děj a filozofující pásma, promyšlená kompozice

Vladimir Nabokov (1899–1989)

- ruský emigrant, žil v USA

Lolita – studie muže, který sexuálně žije s nezletilou dívkou

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

- v originále se kniha jmenuje pouze *Parfém*, název vyjadřuje předmět, který je pro děj knihy důležitý. Český název odhaluje víc; dává napovědět, že se v ději bude vyskytovat vrah a čtenář bude sledovat jeho příběh.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dílo není aktuální, je zasazeno do středověku a způsob výroby parfémů se změnil.

- **pravděpodobný adresát:**

Knihou osloví mnoho čtenářů, neboť v sobě spojuje několik žánrů – jde o historický román, detektivku a psychologickou prózu.

- **určení smyslu díla:**

Román odhaluje skutečnost, že pachy, které zdánlivě nevnímáme, jsou velmi podstatné a ovlivňují naše chování. Hlavní hrdina dokázal využít svých schopností k tomu, aby ovládal myšlení lidí, a to jen pomocí vůní.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Jedná se o autorovo nejznámější dílo. Román vyšel roku 1985 a byl v seznamu bestsellerů časopisu Spiegel celých 9 let.

- **tematicky podobné dílo:**

Umberto Eco – *Jméno růže*: román, ve kterém se řeší několik vražd, také se odehrává v dávné minulosti a také mísí několik žánrů

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Film *Parfém: Příběh vraha* natočil roku 2006 Tom Tykwer. Film je velmi dobře zpracovaný, momentálně je to 292. nejoblíbenější film. Hrají Dustin Hoffman (Baldini) nebo Alan Rickman (Richis).